

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
ชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5

นางสาวสุกัญญา หมั่นทะเล

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

สู่ปัญญา หันทะเล : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
ชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.พิรศักดิ์ สิริโยธิน, 145 หน้า

ISBN

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:กรณีศึกษาชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ ของการดำเนินงานกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 เพื่อทราบปัจจัยบวกและปัจจัยลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน และเพื่อทราบข้อวิสัยความเข้มแข็งตามทัศนะของชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 โดยใช้แนวความคิดและรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบชีพพีโมเดล (CIPP Model) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 โดยวิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบรายงาน บร.1-12 การจัดเวทีประชาคม การสังเกต การสัมภาษณ์ของสมาชิกในชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพประกอบกัน

ผลการศึกษาการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 มีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชน คือ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน เพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ชาวบ้าน ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนสามารถบริหารและจัดการเงินกองทุนของตนเองได้ เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความสามารถและการแก้ไขปัญหาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศไทย ทราบปัจจัยเชิงบวกและเชิงลบ ที่ส่งผลให้การดำเนินการกองทุนชุมชนบรรลุเป้าหมาย และทราบข้อวิสัยความเข้มแข็งที่เกิดตามทัศนะของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. พิรศักดิ์ สิริโยธิน)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร. พิรศักดิ์ สิริโยธิน)

(อาจารย์ นรินทร์ นิมสนทร)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

()

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

12 3 ก.ย. 2545

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร. พีรศักดิ์ สิริโยธิน อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- นางสาว ดวงใจ จำจิตร ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญมงคล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชา

เทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาทางด้านการวิชาการ

- ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม นาย ธรรมดี โชคชัย นาง สมพิศ โล่ห์สุวรรณ และเจ้าหน้าที่ประจำกองสวัสดิการสังคม ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- นายกเทศมนตรีนครนครราชสีมา นาย สุรวุฒิ เชิดชัย และคณะเทศมนตรีนครนครราชสีมา ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานในการทำประชาคม ระดับตำบลในเมือง

- ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกในชุมชน ที่ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดกิจกรรมของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 และขอขอบคุณที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่ให้การเลี้ยงดู อบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดี ตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สุกัญญา หมันทะเล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.....	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	10
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	12
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	14
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	16
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	19

บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	21
1. รูปแบบการประเมินโครงการ.....	21
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	28
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	31
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	31
1.1 บริบทระดับประเทศ.....	31
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น.....	35
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	37
2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A.....	37
2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B.....	39
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	40
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	40
4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ	40
4.2 ปัจจัยด้านบวกและลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ของกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	42
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	44
1. สรุป.....	44
2. อภิปรายผล.....	45
3. ข้อเสนอแนะ.....	46
บรรณานุกรม.....	48
ภาคผนวก.....	49
ภาคผนวก ก. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี.....	49
ภาคผนวก ข. แบบ บร. 1 - 12.....	74
ภาคผนวก ค. กทบ. 2.....	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงจำนวนประชากรแบ่งตามเกณฑ์อายุ.....	36

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลโดยการนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านของตนเอง และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนโดยรัฐบาลได้จัดสรรเงินให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท จำนวน 79,754 แห่ง เป็นงบประมาณเกือบ 7 หมื่นล้านบาท (มติชนรายวัน, 2545) เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึงพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้กองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเกือบทุกแห่งแล้ว มีบางแห่งเท่านั้นที่ไม่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล ดังนั้นเพื่อการดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อเข้าศึกษาในหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยทำการติดตามและประเมินผลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง และเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินโครงการในรูปของ “สารนิพนธ์” เพื่อการค้นหาจุดเด่นจุดด้อยที่ควรปรับปรุงของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ตนปฏิบัติงานอยู่

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่าชุมชนสามารถบริหารจัดการกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

1.1 กองทุนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5

1.2 มีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ของสมาชิกในชุมชน

1.3 ชุมชนมีการเรียนรู้แก้ปัญหาโดยสมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.4 ชุมชนมีการกระจายอำนาจเพื่อการบริหารจัดการเป็นการพัฒนา
ประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.5 ชุมชนมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.6 เศรษฐกิจฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น

2. ทราบจุดแข็งและจุดอ่อน ที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของกองทุนชุมชนเบญจรงค์
ขอย 5 ว่ามีอะไรบ้าง

3. เพื่อทราบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาท หน้าที่ของกองทุนชุมชน
เบญจรงค์ ขอย 5

4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย
ตามที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

แบบจำลองชิป (CIPP Model) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) เป็นแบบจำลองที่
ประเมินเพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ และเพื่อให้ได้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ
เกี่ยวกับโครงการ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่นจุดด้อย ของ
โครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงกิจกรรมแผนงาน และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการสิ้นสุด
แล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แบบจำลองที่เหมาะสมที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการ
ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ นำมาใช้ คือ แบบจำลอง
ชิป (CIPP Model) ซึ่งจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

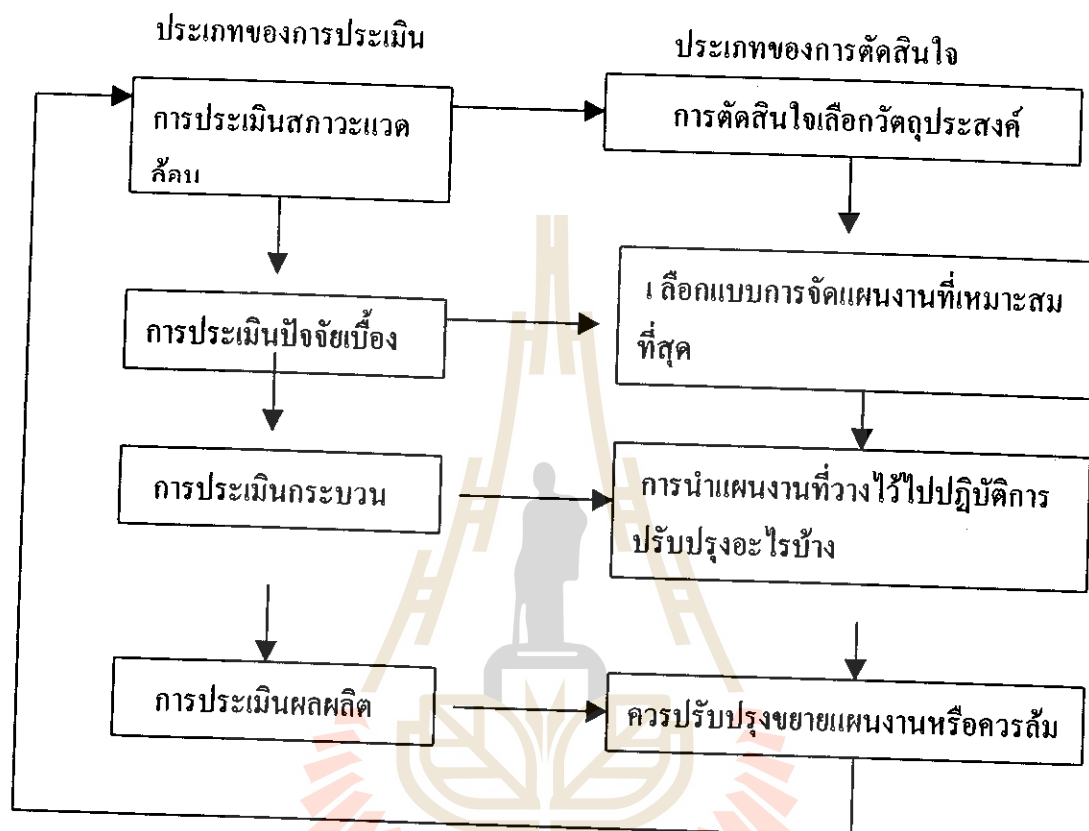
1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ
ในการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ
เพื่อการพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และ
ความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง
เพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์
ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อช่วยในการตัดสินใจและ
คุณค่าสำเร็จของโครงการ

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ
 แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในรูปแบบจำลองชีพ
 (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , 2544)

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ วัตถุประสงค์ ของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5
2. ทำการลงไปศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบริหารจัดการของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5
3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สังกัดแบบมีส่วนร่วม และสังกัดแบบไม่มีส่วนร่วมของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5
4. ทำการวิเคราะห์ กำหนดตัวบ่งชี้ ตัวแปรที่เก็บข้อมูล โดยใช้แบบจำลองของชีพีโมเดล
5. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วนำมาจัดทำเป็น “สารนิพนธ์” ฉบับสมบูรณ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5
2. ได้ทราบจุดแข็งจุดอ่อนและปัจจัยที่ทำให้กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์
3. ได้ทราบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ บทบาทและหน้าที่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากขึ้น
4. ผู้จัดทำสารนิพนธ์ ผู้ศึกษา และผู้ทำการประเมินมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีที่ศึกษา ทางวิทยาศาสตร์ สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:กรณีศึกษาชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพโฟมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ตำบล เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สร้างอาชีพเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. การมีความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคน ครอบครัว การควบคุมดูแลกันเอง ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและสังคม
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนของหมู่บ้าน ทั้งที่เป็นเงินอุดหนุนกองทุนหมู่บ้านทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการ จัดตั้งขึ้นที่มีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้ส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการและสนับสนุนจัดการกองทุน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีคณะติดตามทุกระดับ และมีเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง
5. เสริมสร้างสำนึกการเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายและสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม แก้ปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตัวเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และ ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และ สังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังนี้
หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และ สังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ สองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางในการบริหารกองทุน
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
7. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการ และ องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน
6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และ ฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางในการบริหารกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรีกษาหารือ และ ข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักการ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544 กล่าวว่า

1. จะต้องมีการเวียนตามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็น ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกให้เป็นคณะกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ติดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน และยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลายคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกเว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
9. ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติของสมาชิก

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

- 1.1 จำนวนประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.2 จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.3 อาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.4 ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชน

1.4.1 ผลผลิตด้านการเกษตรและอื่น ๆ ในหมู่บ้าน / ชุมชน

1.4.2 ผลผลิตจากข้อ 1.4.1 ซึ่งเป็นผลผลิตด้านการเกษตรมีการแปรรูปก่อนส่งไปจำหน่ายที่อื่นหรือไม่

1.4.3 การแปรรูปผลผลิตตามข้อ 1.4.2 ใครเป็นผู้ดำเนินการ

นอกเหนือจากการใช้วัตถุดิบในหมู่บ้าน / ชุมชน มาใช้ในการผลิตสินค้าบ้างหรือไม่

1.4.4 รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชนต่อครัวเรือน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

2.2 วิธีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

2.3 วันที่มีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ทุกคนที่คุณสมบัติครบถ้วน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือไม่

2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมินประสพการณ์ในการบริการกองทุน

2.6 รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ และ ที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และ ที่ปรึกษา

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

3.1 ระเบียบ ข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

3.2 ระเบียบ ข้อบังคับ มีข้อกำหนดในเรื่องต่อไปนี้แล้วหรือไม่

3.3 วิธีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ กำหนดขึ้นโดย

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง

4.1 จำนวนกลุ่ม/ องค์การชุมชนภายในหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ณ ปัจจุบันมีจำนวน

4.2 ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้าน/ ชุมชนเมือง มีสมาชิกแล้วประกอบด้วย

4.3 จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน ในรูปของการถือหุ้น / การออม / ค่าธรรมเนียม / เงินบริจาคหรือให้เปล่าในปัจจุบัน

4.4 การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน

4.5 หมู่บ้าน / ชุมชน มีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน หรือเครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้าน / ชุมชนหรือไม่

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

- 5.2 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
- 5.3 กองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง
- 5.4 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
- 5.5 วิชาการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
- 5.6 วิธีป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ประกอบด้วย
- 5.7 วิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ส่งใช้คืนเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา

5.8 แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองในด้านการสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน / ชุมชน

5.9 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน

5.10 การประเมินความพร้อมในหมู่บ้าน / ชุมชน

5.10.1 จากปัญหาและความไม่มั่นใจข้างต้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง สามารถดำเนินการแก้ไขปรับปรุงได้เองหรือใช้เครือข่ายร่วมกันแก้ไขปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง

5.10.2 รัฐบาลจะต้องการให้การสนับสนุนด้านวิชาการในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องใด

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้าน/ ชุมชน

ตั้งอยู่ ณ ศาลาอนกประสงค์วัดหงษาราม ถนนเบญจรงค์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน สำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนแก่สมาชิก โดยการให้บริการ

2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์โดยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินฝากประจำจากสมาชิก

3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

4. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นร่วมกันโดยการอดออม

5. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเอื้ออาทรแก่ผู้ด้อยโอกาส

6. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามและตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนให้มีความมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

7. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกในชุมชน

8. เพื่อการอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนหรือสมาชิกเห็นสมควร

3. ทูณและแหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วย

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ (ส่วนกลาง)
2. เงินค่าหุ้น
3. เงินฝากสัจจะ
4. เงินฝากประจำ
5. เงินค่าธรรมเนียมแรกเข้า
6. เงินดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุน
7. เงินกู้ยืม
8. เงินสำรองสะสมจากการจัดสรรกำไรสุทธิ
9. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีผู้บริจาคให้โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ

4. คุณสมบัติของสมาชิก สมาชิกกองทุนต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ในวันขึ้นใบสมัคร
2. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน

3. เป็นผู้ที่ไม่เห็นชอบในหลักการ วัตถุประสงค์และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและหลักเกณฑ์ที่วางไว้

4. มีเงินฝากสัจจะ และ ถือหุ้นอย่างน้อย หนึ่งหุ้น การถือหุ้นต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5. มีคุณลักษณะดี มีความอดทน ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละมีความรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนชุมชนแบบยูजरค์ ขอย 5

1. ยื่นคำขอเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกสามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคล บุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม
4. ผู้สมัครเป็นสมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าให้แก่กองทุนคนละ ยี่สิบบาท

6. การพ้นสภาพการเป็นสมาชิกของกองทุนชุมชนแบบยูजरค์ ขอย 5

1. ตาย
2. ลาออก โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุน เมื่อได้รับการสอบสวนพิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นการชอบด้วยระเบียบข้อบังคับ จึงให้ถือว่าออกได้
3. วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิก มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของสมาชิกผู้ร่วมประชุม
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของกองทุนหรือมีพฤติกรรมใด ๆ อันเป็นเหตุให้เห็นว่าไม่ซื่อสัตย์ สุจริต หรือแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อกองทุนไม่ว่ากรณีใด ๆ
6. นำเงินกู้หรือทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ต่อคณะกรรมการกองทุน
7. ไม่จัดการแก้ไขหลักประกันเงินกู้ที่เกิดบกพร่อง ให้สมบูรณ์ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายใดรายหนึ่งไม่เกินจำนวนเงินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนเงินห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือ ค่าตอบแทนเงินฝาก และ เงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน ตามความเห็นชอบที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณ และ สภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

5. การกำหนดระยะเวลาในการชำระเงินกู้คืน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้ชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ ค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาผู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาด หรือ ค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาต ให้ผ่อนผันชำระหนี้

7. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใชวนอกกรอบวัตถุประสงค์ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนยกเลิกสัญญา และเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 มีเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้มีดังนี้

1. พิจารณาจากผู้ที่ยื่นความประสงค์ก่อนและมีเหตุผลชัดเจน
2. ดูจากกำลังความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้
3. ผู้กู้มีหลักประกันที่มั่นคงเชื่อถือได้และคณะกรรมการเห็นชอบ
4. ผู้กู้มีความดีความชอบและความจำเป็นเร่งด่วน
5. ผู้กู้ กู้เงินไปเพื่อประกอบการที่ได้ผลกำไรและสามารถนำเงินมาหมุนเวียนได้เท่านั้น

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุปรูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล ในหนังสือรวมบทความการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) ดังนี้

แบบจำลองชีพชีโมเดล เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

แบบจำลองชีพชีโมเดล ประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการโดยจะเน้น ในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และความจำเป็น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้ประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

2.1 ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ

2.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.3 การได้รับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินต่อไป

เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือเวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น โดยประเมินอัตราค่าจ้างเวลา งบประมาณ วิธีการภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถาม เช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร

3. การประเมินกระบวนการ(Process Evaluation) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

- เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

- เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจ วางแผนงาน

- เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่างคือ

1. การจัดทำนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา

2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ

3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างนักประเมินโครงการและบุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง

4. การปรับปรุงโครงสร้างประเมินอยู่เป็นนิจ

การทำตามกระบวนการจำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไร โครงการนั้นจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการในข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการ คัดคะแนนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหาและบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมาย ของความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการชูป ขกเลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

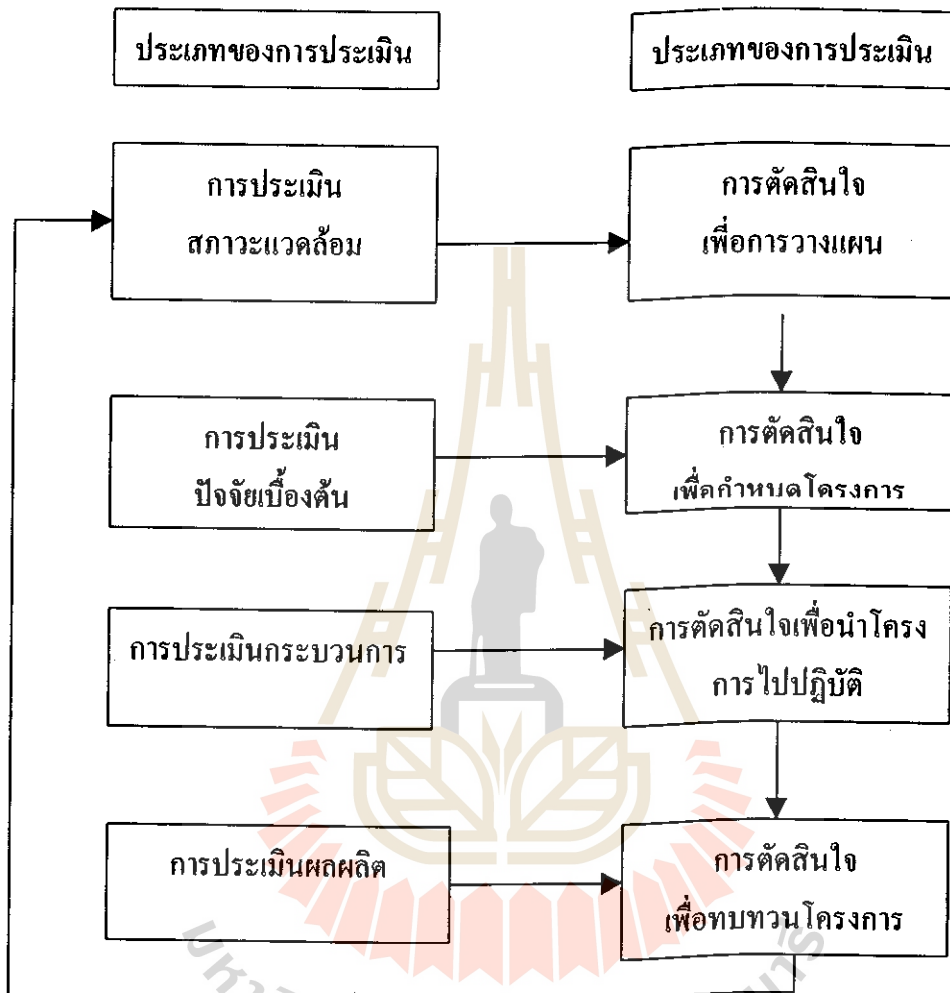
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decision) เป็นการตัดสินใจ ที่ใช้ข้อมูลจาก การประเมินสถานะแวดล้อม ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้อง กับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการ ดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อการพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตาม แผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเหลว หรือปรับขยายโครงการที่จะนำ ไปใช้ในโอกาสต่อไป

แผนภูมิที่ 1.1 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินและการตัดสินใจ

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิด ทฤษฎีในการประเมินโดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพพีโมเดล ดังที่กล่าวไว้แล้ว

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชน และ ท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และ จัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่าง ชุมชน ราชการ เอกชน และประชาคม โดยเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอีกครั้ง เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนโดยขบวนการของบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้าน
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิต ให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินงาน

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
2. ให้บัณฑิตยกระดับฐานะทางการศึกษา และมีศักยภาพทางด้านการบริหารจัดการ โครงการจำนวน 74,881 คน

3. มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุนรวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

โดยจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการระยะเวลา 10 เดือน โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 นั้นเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาแนวคิดและรูปแบบการประเมินโครงการ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ไว้หลายแนวคิด อาทิ สตรีฟเวน สเตก และสตัฟเฟิลบีม โดยกำหนดวิธีดำเนินการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 เป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ได้มีผู้ให้แนวคิดและรูปแบบการประเมินโครงการไว้ อาทิ สตรีฟเวน สเตก และสตัฟเฟิลบีม แต่ที่ผู้ทำสารนิพนธ์นำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ รูปแบบการประเมินโครงการของสตัฟเฟิลบีม หรือที่เรียกว่า รูปแบบการประเมินแบบซีพีพี (CIPP MODEL) มีการประเมินรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2545)

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยการแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนชุมชนเบญจรงค์ชอย 5 ผู้ทำกาประเมินโครงการได้กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ โดยลักษณะของข้อมูล เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการทำการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้าน กรรมการกองทุน ประธานกองทุน ประธานชุมชน สมาชิกกองทุนชุมชนเบญจรงค์ชอย 5 จำนวน 143 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้าน กรรมการกองทุน ประธานกองทุน ประธานชุมชน สมาชิกกองทุนชุมชนเบญจรงค์ชอย 5 จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

3. ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนชุมชนเบญจรงค์ชอย 5 ได้ทำการกำหนดตัวชี้วัดโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ คือ หน่วยระบบ A หน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ และหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้รู้แต่ละราย ดังแผนภาพแสดงองค์ประกอบภาพในของบุคคลกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ ชิพโมเดล (CIPP MODEL) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

ตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินว่าจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์อย่างไร การกำหนดค่าตัวชี้วัดแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ตัวชี้วัดในเชิงปริมาณ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดที่เป็นตัวเลข
2. ตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะของข้อความที่ระบุความคิดเห็น

ดังนั้นการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ชอย 5 จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีข้างต้นซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

(SMEs)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

อื่น ๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน /ชุมชน

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

2) วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

3) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

4) ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
- 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 2.5 ผู้สมัครขอกู้
- 2.6 อื่น ๆ

3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
- 3.2 การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
- 3.3 การรับชำระหนี้
- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การช่วยเหลือตลาด
- 3.6 อื่น ๆ

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.1.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.1.3 อื่น ๆ
- 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 - 4.2.5 อื่น ๆ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- 4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 บริบทระดับประเทศ

- 1.1.1 ความยากจนของประเทศ
- 1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- 1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
- 1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
- 1.1.8 อื่น ๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

- 1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.2.2 สภาพปัจจุบัน
- 1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน /ชุมชน
- 1.2.4 ด้านวัฒนธรรม
- 1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ
 - 1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
 - 2) วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

3) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

4) ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ

1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

1.3.4 หนี้ภายนอกนอกระบบของผู้กู้

1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้

1.3.6 รายได้ของครอบครัว

1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

1.3.8 อื่น ๆ

2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 เงินที่กู้มาได้

2.2 เงินอื่น ๆ

2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ

2.4 เทคนิควิธีทำงาน

2.5 กำลังทำงาน

2.6 อื่น ๆ

3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 การทำกิจการถูกวิธี

3.2 การหาตลาดที่ดี

3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี

3.4 การทำบัญชี

3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3.6 กิจกรรมอื่น ๆ

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 รายได้เป็นเงิน

4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.1.3 อื่น ๆ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

4.2.2 ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.2.3 อื่น ๆ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4.3.4 อื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงกา โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจุบันำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจุบันำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจุบันำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4.. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ครั้งนี้ ผู้ประเมินได้เลือกใช้เครื่องมือในการประเมินโครงการ สำหรับศึกษาปัญหา ศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของตัวชี้วัด ดังนี้
(การประเมินเพื่อพัฒนา , 2545:102-107)

4.1 แบบสัมภาษณ์ต่าง ๆ (บร.)

4.1.1 แบบรายงานบร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

4.1.2 แบบรายงานบร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

4.1.3 แบบรายงานบร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1.4 แบบรายงานบร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)

4.1.5 แบบรายงานบร. 5 (แบบรายงานการจัดเวทีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

4.1.6 แบบรายงานบร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

4.1.7 แบบรายงานบร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

4.1.8 แบบรายงานบร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)

4.1.9 แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

4.1.10 แบบรายงานบร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

4.1.11 แบบรายงานบร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกกรณี)

4.1.12 แบบรายงานบร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

4.2 การสังเกต จำแนกเป็น

4.2.1 การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน

4.2.2 การสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วมในชุมชน

4.3 การจัดอภิปรายกลุ่ม

4.4 การจัดเวทีประชาคม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ดังนี้

5.1 กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ระดับของข้อมูลเป็นการจัดแบ่งกลุ่ม ตามเพศและอาชีพและใช้บริบทของชุมชนและบริบทของกองทุนเป็นตัวชี้วัด

5.2 กำหนดแหล่งข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูล งบรัฐ หนังสือระเบียบกองทุนต่าง ๆ บทความ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำทางของชุมชน กรรมการกองทุน ชาวบ้าน สมาชิกกองทุน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่

5.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การจัดอภิปรายกลุ่มและจัดเวทีประชาคม (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2545)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในลักษณะของสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่

6.1.1 การแจกแจงความถี่

6.1.2 การหาค่าร้อยละ

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

6.2.1 การตรวจสอบข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม ข้อมูลสนามไม่ว่าจะมาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การบันทึกจากความทรงจำ

6.2.2 การจัดระบบข้อมูล โดยการแยกข้อมูลออกเป็นหัวข้อ หรือประเด็นสำคัญ

6.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการอาจอยู่ในรูปของสิ่งตีพิมพ์ที่แตกต่างกัน เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน วารสารรายสัปดาห์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุมสัมมนา สมุดสถิติรายปี บันทึกการประชุม ฯลฯ การใช้ประโยชน์จากเอกสารเหล่านี้ จึงต้องใช้เวลาในการรวบรวม การจัดหมวดหมู่และการดึงเอาใจความสำคัญ หรือประเด็นสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมาใช้ในครั้งนี้

6.2.4 การใช้กรอบความคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในการอธิบายและตีความหมายการจัดระบบ การอธิบายความหมาย การเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบ

เทียบข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสารเข้าด้วยกัน จะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย
การใช้ประโยชน์จากแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

6.2.5 การใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ เช่น แผนภูมิ ตาราง ฯลฯ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

จากการติดตามและประเมินผลโครงการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 หลังจากได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2544 : 37-44) ทั้งนี้หากประเทศมี "คนจน" จำนวนมากจนก่อให้เกิดสภาพความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ระหว่างกลุ่มคนที่มีฐานะมั่งมีและคนจน เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางสังคม เพิ่มมากขึ้น คนขาดโอกาสหรือขาดความสามารถในการหารายได้จนทำให้คนเกิดการขัดสนรายได้ ในการยังชีพ คือมีรายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารและการใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีพ โดยคนกลุ่มนี้จะถูกเรียกว่าเป็นคนจน

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจหรือนับตั้งแต่ช่วงระยะกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ถึงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงหนึ่งที่เศรษฐกิจไทยมีความเฟื่องฟูมา ซึ่งทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ในระหว่างปี 2533 - 2539 เพิ่มขึ้นจาก 1,945.4 พันล้านบาท เป็น 3,109.3 พันล้านบาท หรือมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.8 ต่อปี ทำให้ประชาชนมีรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นจากเดือนละ 6,761 บาท / ครั้วเรือน เป็น 9,624 บาท / ครั้วเรือน หรือรายได้เพิ่มขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.1 ต่อปี ขณะที่มีรายจ่ายในครั้วเรือนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.9 ต่อปีเท่านั้น

ต่อมาประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤติทางการเงินอย่างรุนแรงในกลางปี 2540 ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมมีปัญหาทางด้านเสถียรภาพอย่างรุนแรงโดยเฉพาะในปี 2543 เศรษฐกิจโดยรวมได้หดตัวถึงร้อยละ 10.5 อัตราเงินเฟ้อสูงถึง ร้อยละ 8.1 ภาคการผลิตขาดสภาพคล่อง ต้องประสบกับภาวะขาดทุนและล้มละลายจำนวนมาก เกิดปัญหาการว่างงานสูง ส่งผลกระทบทำให้รายได้ของประชาชนต้องหดตัวลดลงตามไปด้วย โดยในช่วงปี 2541 - 2543 รายได้ที่แท้จริงของ

ประชาชนได้ลดลงจากเดือนละ 9,775 บาท /ครัวเรือน เหลือ 9,332 บาท /ครัวเรือน หรือลดลงร้อยละ 2.3 ต่อปี

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

นับตั้งแต่ประเทศชาติประสบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ภาคธุรกิจเผชิญกับปัญหาอย่างหนักหน่วงรอบด้าน จนส่งผลให้ภาวะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศชะงักงันและถดถอยลงไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นเรื่องที่น่าเศร้าอย่างยิ่ง เพราะในขณะที่สถานการณ์การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ กำลังดำเนินไปอย่างรุนแรง ด้วยตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ภาครัฐบาลจึงได้จัดทำแผน ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม พ.ศ. 2541 - 2545 โดยคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและขยายบทบาทอุตสาหกรรมไทย ให้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานะทางสังคม โดยมีแนวทางในภาพรวม คือ

- มุ่งสู่การผลิตสินค้าระดับกลางและระดับสูงมากขึ้นเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น โดยสินค้าที่ผลิตต้องการพัฒนารูปแบบ ปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี และเครื่องจักรที่เก่าล้าสมัย รวมทั้งปรับปรุงการจัดการด้านคุณภาพ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดระดับบน

- ลดต้นทุนการผลิตและปรับปรุงการส่งมอบสินค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น ด้วยการปรับปรุงในการผลิต ปรับลดขั้นตอนในการผลิต รวมทั้งปรับปรุงการบริหาร และการจัดการธุรกิจ

- ยกกระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากรภาคอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงแรงงาน พนักงานระดับผู้บังคับบัญชา และผู้ประกอบการให้สามารถรับเทคโนโลยีใหม่ ตลอดจนระบบการผลิตแบบใหม่ที่จะนำมาใช้ในอุตสาหกรรม และความสามารถบริหารธุรกิจให้ปรับตัวได้ในสถานะการแข่งขันภายใต้ระบบการค้าเสรี

- สร้างพันธมิตรทางการผลิตและการค้ากับธุรกิจทั้งในประเทศและในประเทศคู่ค้าเพื่อให้สามารถเจาะและขยายช่องทางการตลาดได้มากขึ้น และเพื่อให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ สู่อุตสาหกรรมในประเทศ

- การกระจายการผลิตไปสู่ส่วนภูมิภาคและชนบท เพื่อให้มีแหล่งจ้างงานรองรับแรงงานที่เคลื่อนย้ายออกไปสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลตลอดจนเมืองใหญ่

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(สยามจดหมายเหตุ, 2545:146-147) ในเดือนธันวาคม 2544 การส่งออกและการนำเข้าลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2543 ร้อยละ 13.8 และ 18.1 ตามลำดับ ซึ่งเป็นผลมาจากการชะลอตัวเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าและอุปสงค์ภายในประเทศ การนำเข้าลดลงมากส่งผลให้ดุลการค้ายังคงเกินดุลอยู่ 593 ล้านดอลลาร์สหรัฐและเมื่อรวมกับดุลบริการและบริจาที่เกินดุลเพิ่มขึ้นจากเดือนพฤษภาคม 2544 ตามราย

รับจากการท่องเที่ยว ดุลบัญชีเดินสะพัดจึงเกินดุล 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดุลชำระเงินเกินดุล 248 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในเดือนธันวาคม 2544 มีการชำระหนี้ธนาคารแห่งประเทศไทย 458 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 อยู่ที่ระดับ 33,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 การนำเข้าและการส่งออกลดลงจากปี 2543 ร้อยละ 7 และ 2.8 ตามลำดับ ส่วนดุลการค้ายังคงเกินดุล 2,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ลดลงกว่าปี 2543 ขณะที่ดุลบริการและดุลบริจาที่เกินดุลลดลงจากปี 2543 เช่นกัน ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 6,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี 2543 ที่เกินดุล 9,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดุลชำระเงินเกินดุล 1,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เทียบกับปี 2543 ที่ขาดดุล 1,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ในปี 2544 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ชำระหนี้ให้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) รวมทั้งสิ้น 3,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เทียบกับ 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2543

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2544 : 57-66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีพแล้วยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย มีสาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังนั้นในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีการ

ประสานร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณภาพ

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สำนักสถิติแห่งชาติ, 2545) ผลจากการสำรวจ พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน โดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตรและเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือ มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้รวมทั้งกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพมหานครมีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพมหานคร ที่มีการใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือน โดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงประมาณร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพมหานครและครัวเรือนในภาคเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ

1.1.6 บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2545 : 40-41) ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองกลับมีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังเกิดวิกฤตินั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่เพียงพอ

และภาวะการผลิตการเกษตรซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มมากขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่ายต้องตระหนักให้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในมิติด้านศักยภาพ การริเริ่ม และขยายผลิตผลภาพในชุมชน มิติด้านความสามารถในการบริหารจัดการด้วยตัวเองและการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอกหรือประชาคมโลก

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ "เจนเนอเรชั่นเอ็กซ์" มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต คือ การได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียดุล การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้เวลากับครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ในทางกลับกันค่านิยมที่ได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคมหรือเรื่องศาสนากลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5

ก่อนตั้งเป็นชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 มีการรวมกลุ่มกันอยู่เป็นหมู่บ้านที่ติดกัน ไม่มีการแยกเป็นชุมชนเพราะเมื่อก่อนยังอยู่นอกเขตเทศบาล ถนนหนทางยังไม่สะดวก ไฟฟ้า น้ำประปา ยังเข้าไม่ถึง ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพทำนา ค้าขาย รับจ้าง และบางบ้านก็ยังเลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่อีกด้วย

ต่อมาความเจริญทางด้านวัตถุก็มีเข้ามามากไม่ว่าจะเป็นถนนคอนกรีต ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ อาชีพบางอาชีพก็ได้หายไป คือ อาชีพทำนาและเลี้ยงหมู อาชีพที่ยังมีอยู่ คือ อาชีพค้าขาย เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่และอาชีพรับจ้าง ส่วนอาชีพที่เพิ่มมาในปัจจุบัน คือ อาชีพรับราชการ

การตั้งถิ่นฐานของประชาชนก่อนมีการตั้งเป็นชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ที่อาศัยอยู่มานานแล้ว มีบางส่วนที่อพยพมาจากถิ่นฐานอื่น เข้ามาอยู่กับครอบครัวหรือญาติพี่น้องเพื่อทำการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ต่อมาผู้ที่อาศัยอยู่แต่ดั้งเดิมมาอยู่กับผู้ที่อพยพมาจากถิ่นฐานอื่นได้ร่วมกันพัฒนาและก่อตั้งเป็นชุมชน เมื่อ พ.ศ. 253 เมื่อเป็นชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 แล้วความเจริญทางด้านต่าง ๆ ก็เพิ่ม

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้ก่อตั้งเป็นชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2536 มีจำนวนครัวเรือน 195 ครอบครั้ว มีบ้านเรือน 143 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 650 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน (คน)
1 วัน - 3 ปีเต็ม	28
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	29
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	33
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	25
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	28
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	387
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	34
60 ปี 1 วันขึ้นไป	86
รวม	650

จำนวนประชากรเฉลี่ย 5 คน / หลังคาเรือน

อาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้าง 110 ครอบครั้ว รองลงมาถือ ค้าขาย 45 ครอบครั้ว และอาชีพรับราชการ 40 ครอบครั้ว

ทางการศึกษา ชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา ชื่อโรงเรียน บ้านหัวทะเล ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2458 มีครูจำนวน 33 จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 1 คน ปริญญาตรี 31 คน ปริญญาโท 1 คน จบวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1. วิชาเอก วิทยาศาสตร์ จำนวน 6 คน
2. วิชาเอก ศึกษาศาสตร์ จำนวน 4 คน
3. วิชาเอก ประถมศึกษา จำนวน 8 คน
4. วิชาเอก เทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 5 คน

5. วิชาเอกบริหารการศึกษา	จำนวน 4 คน
6. วิชาเอกภาษาไทย	จำนวน 1 คน
7. วิชาเอกคหกรรมศาสตร์	จำนวน 2 คน

มีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนระดับอนุบาล ชั้นประถมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 788 คน ดังนี้

ชั้นอนุบาล 1 - อนุบาล 2	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 70 คน
ชั้น ป. 1	มี 4 ห้อง	มีเด็ก 102 คน
ชั้น ป. 2	มี 4 ห้อง	มีเด็ก 116 คน
ชั้น ป. 3	มี 4 ห้อง	มีเด็ก 113 คน
ชั้น ป. 4	มี 4 ห้อง	มีเด็ก 133 คน
ชั้น ป. 5	มี 4 ห้อง	มีเด็ก 126 คน
ชั้น ป. 6	มี 4 ห้อง	มีเด็ก 128 คน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5

สถานะทางเศรษฐกิจของชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 โดยรวมค่อนข้างดี เนื่องจากชาวบ้านมีสวนใหญ่จะมั่งคั่งทำ แต่ละครอบครัว จะมีรายได้เฉลี่ย 4,000 - 5,000 บาทต่อเดือน อาชีพที่ทำก็มีค้าขาย รับจ้างและรับราชการ ส่วนการเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ นั้นมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก เพราะพื้นที่ในการเลี้ยง ไม่เอื้ออำนวยและไม่เพียงพอเท่าที่ควร

1.2.4 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา มีวัดประจำชุมชน อยู่ 1 วัด คือ วัดหงษาราม มีพระจำวัดจำนวน 31 รูป วัฒนธรรมทางด้านภาษาชาวบ้านส่วนใหญ่พูดภาษาพื้นบ้านถือเป็นภาษาท้องถิ่นของชาวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง คือ ภาษาโคราช ประเพณีที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ ประเพณีทำบุญกลางบ้านในวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีก่อกองพระทรายในวันสงกรานต์

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและการแนะนำส่งเสริมผู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในชุมชน พบว่า

ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านของบทบาทหน้าที่ วัตถุประสงค์ของโครงการ ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินของกองทุน

2) เงิน 1 ล้านบาท

กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้รับการโอนเงินเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 จำนวนเงิน 1 ล้านบาท ได้ปล่อยกู้ให้กับสมาชิก จำนวน 57 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 920,000 บาท

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 พบว่า

กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ทำการคัดเลือกโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของผู้กู้ เหตุผลและความจำเป็นในการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาจากกำลังความสามารถ ในการชำระเงินคืนของผู้กู้และมีหลักประกันที่มั่นคงเชื่อถือได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการต้องเห็นชอบในการพิจารณาด้วย

2) การบวนการทำบัญชีของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 พบว่า

มีการจัดทำบัญชีแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของเงินกองทุนหมู่บ้านและส่วนของเงินออมทรัพย์ แต่ละส่วนจะแยกเป็น 2 เล่ม ได้แก่บัญชีรายรับและบัญชีรายจ่าย มีการจัดทำบคทุกเดือน

3) การแนะนำวิธีการทำธุรกิจของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 พบว่า

ทางกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้มีการจัดแนะนำวิธีการทำธุรกิจโดยการเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ด้านการทำธุรกิจ มาแนะนำสมาชิกผู้กู้เงิน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประกอบอาชีพ หรือปรับปรุงอาชีพที่ตนทำอยู่ก่อนแล้ว

4) การรับชำระหนี้ของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 พบว่า

กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 จะรับชำระหนี้ในวันที่ 1 - 5 ของทุกเดือน คณะกรรมการกองทุนจะมาช่วยกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทุกเดือน

1.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A พบว่า

1. ผลโดยตรง กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้ปล่อยเงินกู้ไปแล้ว 6 งวด มีจำนวนผู้กู้ทั้งหมด 127 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,479,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง จำนวนเงินที่ให้กู้ไม่เพียงพอ เพราะมีผู้ยื่นกู้เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มผู้ไม่ได้รับเงินกู้

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า บางครั้งการพิจารณาเงินกู้ที่คณะกรรมการจะพิจารณาเข้าข้างสมาชิกที่ตนรู้จัก หรือญาติมากเกินไป ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจของสมาชิกผู้กู้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้นำแต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้นำ

ผู้นำที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานอยู่แล้วก็สามารถนำประสบการณ์นั้นมาใช้กับกิจการของตนได้และสามารถนำมาแก้ไขปรับปรุงกิจการได้เป็นอย่างดี ส่วนผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ก็จะอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ในการช่วยแนะนำและให้คำปรึกษา

2) อาชีพหลักของผู้นำ

ส่วนใหญ่ผู้นำของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 จะมีอาชีพค้าขาย รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป และ รับราชการที่ต้องการทำอาชีพเสริม

3) รายได้ของครอบครัว

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารของผู้นำพบว่า รายได้ของครอบครัว เฉลี่ยแล้ว 4,000-5,000 / เดือน

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) เงินที่ได้จากการกู้

สมาชิกกองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 ส่วนใหญ่ จะนำเงินไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับกองทุนจริง มีบางส่วนเท่านั้นที่ไม่ทำตามวัตถุประสงค์ของกองทุน สถานที่และวัตถุดิบในการดำเนินการ

สถานที่ในการดำเนินงานของผู้นำแต่ละรายนั้นส่วนใหญ่จะทำเองหรือเปิดร้านที่บ้านของตนเอง บางรายก็เช่าร้านเพื่อดำเนินการของตน

3) เทคนิคการบริหารเงินของผู้นำ ผู้นำเงินของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 จะแบ่งส่วนของเงินออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ซื้อสินค้าและวัสดุต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ค่อเติมและขยายกิจการ

ส่วนที่ 3 เก็บไว้เวลาฉุกเฉิน

1.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการของผู้กู้ยืมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ผู้กู้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการตลาดจึงทำให้เสียเปรียบคู่แข่งรายอื่น ๆ

1.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ผลโดยตรง เมื่อผู้กู้นำเงินที่กู้ไปทำกิจการของผู้กู้ทำให้เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว เนื่องจากผู้ไปขยายกิจการ เมื่อขยายกิจการรายได้ก็จะเพิ่มตามมา ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีงานทำเนื่องจากช่วยเหลือกันในกลุ่ม

2. ผลกระทบโดยตรง เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนภายในชุมชนมากขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม ประชาชนในชุมชนมีงานทำไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ เกษตรกรรม ค้าขาย ช่างและบริการสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกรรมปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุด ได้แก่ วัตถุดิบทางตรงและทางอ้อมทางการเกษตร กระบวนการที่ดี ได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ กำไรการผลิตที่สามารถป้อนสู่ตลาดได้และไม่เหลือจนก่อให้เกิดความเสียหาย

2. อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุด ได้แก่ สินค้า และ วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร กระบวนการที่ดี ได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่ายและการบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ความสะอาดของสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่จำหน่าย

3. อาชีพบริการปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุด ได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ใช้ ในการประกอบอาชีพ กระบวนการที่ดี ได้แก่ การบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริการ

4. สรุปบรรลุดัชนีประสัจของการประเมินโครงการ

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

1. การเกิดกองทุน พบว่า การมีกองทุนทำให้มีเงินหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก เกิดขึ้นมาได้ก็เนื่องจากการร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้าน สมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุน ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ

2. ระบบการบริหารกองทุน

กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้ทำการเลือกคณะกรรมการกองทุนเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2544 ณ ศาลาเอนกประสงค์ภายในวัดหงษาราม โดยมีคณะกรรมการกองทุนที่ถูกเลือกจำนวน 15 คน โดยมีตำแหน่งดังนี้

- ประธานกองทุน 1 คน
- รองประธาน 1 คน
- เลขานุการ 1 คน
- เภรัญญิก 1 คน
- นายทะเบียน 1 คน
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 5 คน
- ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน 5 คน

3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

ในการจัดทำคำขอขึ้นทะเบียน เกิดจากการที่คณะกรรมการพร้อมที่จะทำงาน มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกองทุน ชาวบ้านมีความพร้อมที่จะช่วยบริหารงานกองทุน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี โดยวิทยากรจากหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือและแนะนำ

1) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากการติดตามข่าวสารทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ ได้ทำการเตรียมการดังนี้

- สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชน ในการเป็นเจ้าของกองทุนในการที่จะร่วมกันบริหารกองทุน

- สร้างกระบวนการเรียนรู้

สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการและบริหารจัดการกองทุนของตน

- เลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน
- จัดทำระเบียบข้อบังคับ
- การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน
- การขอรับจัดสรรเงินจากรัฐบาล

4. ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

สมาชิกกองทุน ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี และเยาวชนมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับบัณฑิตกองทุน ดังนี้

- การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชน
- จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5
- จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล

จัดทำแผนแม่บทชุมชน

5. ปัจจัยด้านบวกและลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ปัจจัยด้านบวก

- มีโครงการของรัฐที่จะช่วยพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน
- มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านให้ประชาชนในชุมชนทราบ
- บัณฑิตมีความรู้ในระดับที่สูงขึ้น
- มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนเกิดขึ้นหลายกองทุน
- มีการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนไว้อย่างชัดเจน
- ผู้กู้เงินส่วนใหญ่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านลบ

- คณะกรรมการบางคนยังขาดประสบการณ์ในการทำงานอย่างเป็นระบบ
- ขาดความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน
- ไม่มีผู้ช่วยหาตลาดในการผลิตให้กับผู้กู้
- ขาดการรายงานผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- ขาดการสนับสนุนด้านอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน

6. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน มีดังนี้

1. การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบสัมพันธ์กับคนภายนอก คือ เป็นการเรียนรู้จากการประสานสัมพันธ์ในการจัดเวทีชาวบ้าน วิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนความรู้กันของคณะกรรมการกองทุนที่จัดตั้งกองทุนชุมชนเมืองและได้รับการโอนเงินเรียบร้อยแล้วกับชุมชนที่ยังไม่ได้รับการโอนเงิน

2. จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบดั้งเดิม มีการบอกเล่าประสบการณ์ที่คนได้นำเงินกู้จากกองทุน ไปทำโครงการว่าเป็นอย่างไร ประสบปัญหาอะไรบ้าง มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

3. จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนระดับตำบล เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและแบบสัมพันธ์กับคนภายนอก มีการเล่าถึงประสบการณ์ที่คนนำเงินกู้ไปใช้ และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหาและแนวทางแก้ไข ระหว่างชุมชน

4. จัดทำแผนแม่บทชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบสัมพันธ์กับคนภายนอก เป็นการแลกเปลี่ยนถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามประเมินผลกองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สรุป

ผลการศึกษาการประเมินโครงการครั้งนี้ทำให้ทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการ และกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทำให้ทราบถึงควมมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ทราบถึงจุดเด่น - จุดด้อย ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการประเมินโครงการ ทำให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและแนวทางในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการสร้างเครือข่ายองค์กรและเกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างภายในชุมชนและภายในตำบลเดียวกันอีกด้วย

โดยมีการกำหนดขั้นตอนการประเมินโครงการ ดังนี้ มีการกำหนดขอบเขตการประเมินโครงการ คือ กรณีศึกษาชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 มีการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ในชุมชน และมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม (แบบ บร. 1-12) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน การสังเกต การศึกษาจากข้อมูลมือสอง เป็นต้น จากนั้นก็มีการนำข้อมูลที่ได้อามาจากการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงมีการนำเสนอผลการประเมินโครงการ

กองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 เกิดจากความตั้งใจของรัฐบาลและประชาชน โดยมีการจัดประชุมประชาคมขึ้นเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์เลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2544 ได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 15 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 8 คน โดยได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งตอนนี้ได้รับการโอนเงินจัดสรรเข้าบัญชี ธนาคารออมสิน สาขาถนนจอมพล เลขที่บัญชี 06-4317-20-055891-8 จำนวนเงิน 1,000,000 บาท เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 และได้พิจารณาอนุมัติเงินกู้แก่ผู้จำนวน 127 ราย จากสมาชิกกองทุนทั้งหมด 155 คน เป็นจำนวนเงิน 1,479,000 บาท โดยผู้กู้ส่วนใหญ่จะนำไปเพื่อการพัฒนาอาชีพต่างๆ เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้าง อาชีพเลี้ยงสัตว์ และอาชีพทำสวนผัก ตามลำดับ นอกจากนี้แล้วยังมีเงินทุนสะสมประเภทเงินฝากสัจจะและเงินค่าหุ้นอีกจำนวน 45,650 บาท ซึ่งได้มาจากการฝากเงินของสมาชิกกองทุนชุมชนเบญจรงค์ หอย 5 โดยนำเข้าบัญชีเลขที่ 06-4317-056330-4 ที่ธนาคารออมสิน สาขาสุรนารี

2. อภิปรายผล

2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 บรรลุทั้ง 5 ข้อได้แก่

2.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 เกิดจากความร่วมมือกันของชาวบ้าน การมีกองทุนทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้สมาชิก

2.1.2 การมีระบบการบริหารจัดการกองทุน พบว่า มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานไว้อย่างถูกต้องชัดเจน

2.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า กองทุนชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ แต่ยังไม่ถึงกับพึ่งตนเองได้ ยังอาศัยความร่วมมือจากชุมชนอื่นด้วย

2.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนเบญจรงค์ ชอย 5 ได้มีการสร้างและพัฒนาอาชีพ และมีการรวมกลุ่มอาชีพกันอย่างไม่เป็นทางการ

2.1.5 ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวชี้วัดที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ มีการร่วมมือร่วมใจกัน มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวก

1. มีโครงการของรัฐที่ช่วยพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับสมาชิกในชุมชน ชาวบ้านเกิดการร่วมมือในการบริหารจัดการกองทุน
2. การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลจัดทำขึ้น เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยการจัดเวทีประชาคม
3. มีนักศึกษากองทุนเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ จัดเวทีประชาคม จัดเสวนาในกลุ่มผู้กู้เงิน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์
4. มีระเบียบกองทุน ที่กำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ ของกองทุนและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
5. สมาชิก ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน นำเงินไปใช้ประกอบอาชีพตรงตาม วัตถุประสงค์ในการขอกู้เงิน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐบาล

ปัจจัยด้านลบ

1. คณะกรรมการบางคนยังขาดประสบการณ์ในการทำงานที่เป็นระบบ เนื่องจากคณะกรรมการบางคนจบการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น
2. ขาดการสนับสนุนด้านเครื่องมือเครื่องใช้สำนักงานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์
3. ขาดผู้ที่ช่วยหาตลาดให้กับผู้กู้ที่กู้เงินจากกองทุนชุมชนเบญจรงค์ ซอย 5 เพื่อการเปิดตลาดและขยายตลาดให้กับผู้กู้เงินกองทุน
4. ในการจัดเสวนา การจัดเวทีชาวบ้านสมาชิกบางคนยังไม่สนใจ ที่จะเข้าร่วมประชุมประชาคม

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน

กองทุนควรมีการแก้ไขระเบียบข้อบังคับ ในด้านการยืมระยะเวลาการชำระเงินคืนของผู้กู้ การลดอัตราดอกเบี้ย การนำผลประโยชน์มาใช้ในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ควรมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับอำเภอและระดับจังหวัดเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้ความรู้ในการดำเนินงานแก่คณะกรรมการกองทุน และมีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนาอาชีพของสมาชิกกองทุน

ควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ หรือคณะกรรมการเองในชุมชนเองเข้ามาช่วยจัดหาตลาดรองรับให้กับผู้กู้เงินกองทุน เพื่อการเปิดตลาดและขยายตลาดให้กับผู้กู้เงิน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีบัณฑิตกองทุนที่ปฏิบัติงานในชุมชน

ควรมีการประสานงาน ระบุบทบาทหน้าที่ของบัณฑิตที่มีต่อกองทุนไว้ให้ชัดเจน และควรสำรวจความต้องการของกองทุนว่าต้องการให้มีการส่งตัวบัณฑิตเข้าไปในพื้นที่หรือไม่ ถ้าต้องการ กองทุนต้องการบัณฑิตที่มีคุณสมบัติด้านใด และมีส่วนร่วมกับการกองทุนอย่างไร เพื่อก่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กานดา ชูเชิด และคณะ. 2545. สภาพแวดล้อมของคนไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 39. หน้า 57 – 66.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดทุ่งสว่าง. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดทุ่งสว่าง. นครราชสีมา.
- เถลิยว บุรีภักดี และคณะ. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ คันธเสวี และคณะ. 2545. ชุดวิชาการนิพนธ์. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- มดิชน. 2545. คนรุ่นใหม่. ฉบับประจำวันที 5 สิงหาคม. ฉบับที่ 8914. หน้าที 10.
- วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล และคณะ. 2545. ความยากจน : ปัญหาทีสำคัญยิ่งของการพัฒนา. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 39. หน้า 37 – 44.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 221 – 234.
- สารสถิติ. 2545. รายได้ ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครัวเรือน. พฤษภาคม. ปีที่ 13. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. หน้า 3 – 4.
- สยามจดหมายเหตุ. 2545 . ข่าวเศรษฐกิจในประเทศ. ปีที่ 27 (กุมภาพันธ์). หน้า 146-147.
- อุดม จำรัสพันธ์. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.